

Från: [REDACTED]
Till: kommunikation@bankgirot.se; registrator@bra.se; info@crd.org; huvudregistrator@finansbolagen.se; finansinspektionen@finansinspektionen.se; forvaltningsrattenistockholm@forvaltningsrattenistockholm.se; kontakt@getswish.se; gota.hovratt@hovratt.se; imy@imy.se; registrator@imyb.se; info@nnr.se; registrator.kansli@regeringskansliet.se; Regelrådet@regelradet.se; riksgalden@riksgalden.se; justitieombudsmannen@jo.se; info@sparbankerna.se; info@swedishbankers.se; kansliet@sjf.se; info@advokatsamfundet.se; remiss@advokatsamfundet.se; registrator@riksbank.se; sakerhetspolisen@sakerhetspolisen.se; registrator@christianmnilsson.se; Lotta.Hardvik.Cederstierna@fi.se; FI.Registrator@fi.se; FI.Redaktionen@fi.se; Catharina.Nystrom@fi.se; Nina.Rico@fi.se; Brita.Hammar@fi.se; Erik.Lenntorp@fi.se; Jonas.Sunding@fi.se

Kopia: [Christian M Nilsson](mailto:Christian.M.Nilsson@fi.se); [Lotta Hardvik Cederstierna](mailto:Lotta.Hardvik.Cederstierna@fi.se); [FI Registrator](mailto:FI.Registrator@fi.se); [FI Redaktionen](mailto:FI.Redaktionen@fi.se); [Catharina Nyström](mailto:Catharina.Nystrom@fi.se); [Nina Rico](mailto:Nina.Rico@fi.se); [Brita Hammar](mailto:Brita.Hammar@fi.se); [Erik Lenntorp](mailto:Erik.Lenntorp@fi.se); [Jonas Sunding](mailto:Jonas.Sunding@fi.se)

Ärende: REMITTERING PROMEMORIA Övervaknings- och rapporteringsskyldighet för clearingbolag
Datum: den 4 juli 2024 12:06:49
Bilagor: [image001.png](#)
[PM - Övervaknings- och rapporteringsskyldighet för clearingbolag.pdf](#)
[Remisslista PM Övervaknings- och rapporteringsskyldighet för clearingbolag.pdf](#)

Du får inte e-post ofta från alva.hall@regeringskansliet.se. [Se varför det här är viktigt.](#)

Härmed remitteras promemorian **Övervaknings- och rapporteringsskyldighet för clearingbolag**

Promemorian remitteras endast på detta sätt.

Remissvaren ska ha kommit in till Finansdepartementet **senast den 31 oktober 2024**. Svaren bör lämnas per e-post till fi.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till fi.fmb.b@regeringskansliet.se. Ange diarienummer Fi2024/01527 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex. Word), den andra i ett format (t.ex. pdf) som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

Hälsningar

Alva Hall
Assistent
Finansdepartementet
Finansmarknadsavdelningen
Stabsenheten
103 33 Stockholm
Mobil 076-578 50 16
alva.hall@regeringskansliet.se
www.regeringen.se

Regeringskansliet

Finansdepartementet
Finansmarknadsavdelningen
Bankenheten

Promemorian Övervaknings- och rapporteringsskyldighet för clearingbolag

Remissinstanser

1. Bankgirocentralen BGC AB
2. Brottsförebyggande rådet
3. Civil Rights Defenders
4. Ekobrottsmyndigheten
5. Finansbolagens Förening
6. Finansinspektionen
7. Förvaltningsrätten i Stockholm
8. Getswish AB
9. Göta hovrätt
10. Integritetsskyddsmyndigheten
11. Justitiekanslern
12. Näringslivets regelnämnd
13. Polismyndigheten
14. Regelrådet
15. Riksgäldskontoret
16. Riksdagens ombudsmän
17. Sparbankernas Riksförbund
18. Svenska Bankföreningen

19. Svenska Journalistförbundet

20. Sveriges advokatsamfund

21. Sveriges riksbank

22. Säkerhetspolisen

23. Åklagarmyndigheten

Remissvaren ska ha kommit in till Finansdepartementet **senast den 31 oktober 2024**. Svaren bör lämnas per e-post till fi.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till fi.fma.b@regeringskansliet.se. Ange diarienummer Fi2024/01527 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet. Remissinstansens namn ska även anges i dokumentnamnet.

Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex. Word), den andra i ett format (t.ex. pdf) som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i promemorian.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Promemorian kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria [Svara på remiss \(SB PM 2021:1\)](#). Den kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Lotta Hardvik Cederstierna
Rättschef

Finansdepartementet

Finansmarknadsavdelningen
Fi2024/01527

Övervaknings- och rapporteringskyldighet för clearingbolag

Juli 2024

Promemorians huvudsakliga innehåll

I det finansiella systemet förmedlas betalningar mellan banker. Betalningar kan missbrukas av kriminella för att tvätta brottsvinster.

Det är clearingbolag, dvs. företag som bedriver clearing och avveckling av betalningar, som förmedlar betalningarna mellan bankerna.

Enligt penningtvättslagen ska banker känna och övervaka sina kunder. Misstänkt penningtvätt ska rapporteras till Polismyndigheten.

För att bekämpa penningtvätt och kriminella nätverk är det viktigt att banker och Polismyndigheten får tillgång till information om kriminellas betalningar. Sådan information hjälper banker och Polismyndigheten att förebygga, förhindra och upptäcka penningtvätt.

I promemorian föreslås att clearingbolag ska vara skyldiga att övervaka transaktioner, lämna uppgifter om misstänkta transaktioner till banker och rapportera misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism till Polismyndigheten.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2025.

Innehållsförteckning

Promemorians huvudsakliga innehåll	2
1 Lagförslag	4
1.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism	4
1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden	7
2 Rättslig reglering.....	9
2.1 Penningtvätt och finansiering av terrorism.....	9
2.2 Clearing och avveckling av betalningar	10
2.3 Skyddet för den personliga integriteten.....	12
3 Behovet av förändring.....	15
4 Övervaknings- och rapporteringsskyldighet för clearingbolag	16
4.1 En övervaknings- och rapporteringsskyldighet för clearingbolag ska införas.....	16
4.2 Polismyndigheten ska ge lämplig återkoppling till clearingbolag	21
4.3 Tystnadsplikt	21
4.4 Bemyndigande.....	22
4.5 Personuppgiftsbehandling	22
5 Ikraftträdande	24
6 Konsekvensanalys.....	25
7 Författningskommentar.....	27
7.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism	27
7.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden	30

1 Lagförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

dels att nuvarande 4 kap. 3 a § ska betecknas 4 kap. 3 b §,

dels att den nya 4 kap. 3 b och 9 a §§, 5 kap. 12 och 13 §§ och 8 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 4 kap. 3 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

3 a §

Ett clearingbolag ska i sin clearingverksamhet övervaka transaktioner mellan clearingdeltagare som är verksamhetsutövare i syfte att upptäcka transaktioner som kan antas ingå som led i penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Om det kan antas att en transaktion mellan två clearingdeltagare som är verksamhetsutövare ingår som ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism, ska clearingbolaget lämna uppgifterna till de två clearingdeltagarna.

Om det finns skälig grund att misstänka penningtvätt eller finansiering av terrorism eller att egendom annars härrör från brottslig handling, ska uppgifter om alla omständigheter som kan tyda på detta utan dröjsmål rapporteras till Polismyndigheten.

3 a §

Polismyndigheten ska i de fall det är möjligt ge lämplig åter-

3 b §¹

Polismyndigheten ska i de fall det är möjligt ge lämplig återkoppling

koppling till *verksamhetsutövarna* om effektiviteten och uppföljningen av rapporter enligt 3 §.

till *verksamhetsutövare och clearingbolag* om effektiviteten och uppföljningen av rapporter enligt 3 *eller 3 a* §.

9 a §²

Ett clearingbolag eller den som tillhandahåller finansiell infrastruktur som avser omedelbara betalningar får inte för någon utomstående obehörigen röja att uppgifter har lämnats enligt 6 §. Detsamma gäller den som är verksam hos ett sådant företag.

Ett clearingbolag eller den som tillhandahåller finansiell infrastruktur som avser omedelbara betalningar får inte för någon utomstående obehörigen röja att uppgifter har lämnats enligt *3 a eller 6* §. Detsamma gäller den som är verksam hos ett sådant företag.

Bestämmelser om ansvar för den som bryter mot tystnadsplikten enligt första stycket finns i 20 kap. 3 § brottsbalken.

5 kap.

12 §³

Besked om att personuppgifter behandlas enligt 4 kap. 6 § får inte lämnas ut till den registrerade av

Besked om att personuppgifter behandlas enligt 4 kap. *3 a eller 6* § får inte lämnas ut till den registrerade av

1. ett clearingbolag, eller
2. den som tillhandahåller finansiell infrastruktur som avser omedelbara betalningar.

13 §⁴

Uppgift om att personuppgifter behandlas enligt 4 kap. 6 § får inte obehörigen röjas av någon som är verksam hos

Uppgift om att personuppgifter behandlas enligt 4 kap. *3 a eller 6* § får inte obehörigen röjas av någon som är verksam hos

1. ett clearingbolag, eller
2. den som tillhandahåller finansiell infrastruktur som avser omedelbara betalningar.

Ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken ska inte följa för den som bryter mot förbudet i första stycket.

8 kap.

1 §⁵

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. undantag för vissa speltjänster från tillämpning av lagen eller bestämmelser i den,

² Senaste lydelse 2024:125.

³ Senaste lydelse 2024:125.

⁴ Senaste lydelse 2024:125.

⁵ Senaste lydelse 2022:1537.

2. innehållet i och omfattningen av den allmänna riskbedömningen enligt 2 kap. 1 § och om faktorer som kan tyda på låg eller hög risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism,

3. undantag från kravet på dokumenterade riskbedömningar enligt 2 kap. 2 §,

4. riskklassificering av kunder enligt 2 kap. 3 §, inbegripet faktorer som kan tyda på låg eller hög risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism,

5. innehållet i och omfattningen av interna och gemensamma rutiner enligt 2 kap. 8 och 9 §§,

6. innehållet i rutiner för lämplighetsprövning enligt 2 kap. 13 §,

7. dokumentation av genomförda utbildningar och vilken information och utbildning som ska tillhandahållas anställda enligt 2 kap. 14 §,

8. nödvändiga åtgärder och rutiner enligt 2 kap. 15 § och 6 kap. 4 a §,

9. åtgärder för identitetskontroll enligt 3 kap. 7 och 8 §§,

10. vad som avses med förenklade åtgärder för kundkännedom och i vilka situationer som förenklade åtgärder är tillåtna enligt 3 kap. 15 §,

11. vad som avses med skärpta åtgärder för kundkännedom och i vilka situationer som skärpta åtgärder ska vidtas enligt 3 kap. 16 och 17 §§,

12. hur rapportering till Polis- myndigheten ska göras enligt 4 kap. 3 §, 12. hur rapportering till Polis- myndigheten ska göras enligt 4 kap. 3 och 3 a §§,

13. hur uppgifter ska lämnas enligt 4 kap. 6 §,

14. system för uppgiftslämning enligt 4 kap. 7 §,

15. bevarande av handlingar och uppgifter enligt 5 kap. 3 §,

16. förutsättningarna för förlängt bevarande av handlingar och uppgifter enligt 5 kap. 4 §,

17. innehållet i och omfattningen av rutiner för intern kontroll och modellriskhantering enligt 6 kap. 1 §,

18. kriterierna för när funktioner som avses i 6 kap. 2 § första stycket ska inrättas samt de krav som ska gälla i fråga om funktionernas organisation, befogenheter och oberoende,

19. organisation, kompetens, befogenheter, funktion och oberoende för den centrala kontaktpunkten enligt 6 kap. 3 §,

20. det särskilda rapporteringssystemet enligt 6 kap. 4 §, och

21. skyldighet för verksamhetsutövare som avses i 1 kap. 2 § första stycket 1–13, 16, 17, 19, 20 och 22–24 att periodiskt eller på begäran lämna uppgifter om sin verksamhet, sina kunder och andra förhållanden som är nödvändiga för att tillsynsmyndigheter ska kunna bedöma den risk som kan förknippas med de verksamhetsutövare som står under tillsyn.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 3 § och 25 kap. 4 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 §¹

I fråga om europabolag och europakooperativ som har ett sådant förvaltningssystem som avses i artiklarna 39–42 i rådets förordning (EG) nr 2157/2001 av den 8 oktober 2001 om stadga för europabolag eller artiklarna 37–41 i rådets förordning (EG) nr 1435/2003 av den 22 juli 2003 om stadga för europeiska kooperativa föreningar (SCE-föreningar) ska det som sägs i följande bestämmelser i denna lag om styrelsen eller dess ledamöter tillämpas på tillsynsorganet eller dess ledamöter:

- 1 kap. 11 § om tystnadsplikt i fråga om värdepappersbolag,
- 1 kap. 13 § om meddelandeförbud,
- 3 kap. 1 § första stycket 5, – 3 kap. 1 § första stycket 5 *och* 12 kap. 2 § 4 *och* 19 kap. 3 § 4 om 12 kap. 2 § 4 om ledningsprövning, ledningsprövning,
- 9 kap. 45 § andra stycket 1 och femte stycket om kredit m.m. till styrelseledamot,
- 23 kap. 11 § om rätt för Finansinspektionen att sammankalla styrelsen och närvara vid sådant sammanträde och delta i överläggningarna, samt
- 25 kap. 4 § om återkallelse av tillstånd.

Av 16 § andra stycket och 22 § lagen (2004:575) om europabolag samt 21 § andra stycket och 26 § lagen (2006:595) om europakooperativ framgår att de i första stycket angivna bestämmelserna om styrelsen eller dess ledamöter ska tillämpas också på ett europabolags eller ett europakooperativs lednings- eller förvaltningsorgan eller dess ledamöter.

25 kap.

4 §²

Om någon som ingår i styrelsen för ett värdepappersbolag, en börs eller en leverantör av datarapporterings tjänster som Finansinspektionen har tillsyn över eller är verkställande direktör inte uppfyller de krav som anges i 3 kap. 1 § första stycket 5, 12 kap. 2 § 4 *och* 19 kap. 3 § 4 och artikel 27f i förordningen om marknader för finansiella instrument, ska Finansinspektionen återkalla företags

Om någon som ingår i styrelsen för ett värdepappersbolag, en börs eller en leverantör av datarapporterings tjänster som Finansinspektionen har tillsyn över eller är verkställande direktör inte uppfyller de krav som anges i 3 kap. 1 § första stycket 5 *och* 12 kap. 2 § 4 och artikel 27f i förordningen om marknader för finansiella instrument, ska Finansinspektionen återkalla företags tillstånd. Detta får

¹ Senaste lydelse 2017:679.

² Senaste lydelse 2024:115.

tillstånd. Detta får dock göras bara om inspektionen först har beslutat att påtala för företaget att personen eller personerna inte uppfyller kraven och om denne eller dessa, sedan en av inspektionen bestämd tid om högst tre månader har gått, fortfarande finns kvar i styrelsen eller som verkställande direktör.

dock göras bara om inspektionen först har beslutat att påtala för företaget att personen eller personerna inte uppfyller kraven och om denne eller dessa, sedan en av inspektionen bestämd tid om högst tre månader har gått, fortfarande finns kvar i styrelsen eller som verkställande direktör.

Första stycket gäller också om styrelsen i sin helhet inte uppfyller de krav som anges i 3 kap. 1 § 6 och 12 kap. 2 § 5 och artikel 27f i förordningen om marknader för finansiella instrument.

I stället för att återkalla tillståndet, får Finansinspektionen besluta att en styrelseledamot eller verkställande direktör inte längre får vara det. Inspektionen får då förordna en ersättare. Ersättarens uppdrag gäller till dess företaget har utsett en ny styrelseledamot eller verkställande direktör.

Det som sägs i första och tredje styckena om verkställande direktör ska tillämpas även på en ställföreträdare för verkställande direktör.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

2 Rättslig reglering

2.1 Penningtvätt och finansiering av terrorism

I lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättslagen) ställs krav på att verksamhetsutövare – t.ex. banker – ska se till att deras verksamhet inte missbrukas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Lagstiftningen genomför i svensk rätt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/849 av den 20 maj 2015 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism, om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG och kommissionens direktiv 2006/70/EG (EU:s penningtvättsdirektiv).

Penningtvättslagen syftar till att förhindra att finansiell verksamhet och annan näringsverksamhet utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism (1 kap. 1 §). Lagen tillämpas på vissa fysiska och juridiska personer som har yrken eller bedriver verksamhet där det finns en särskild risk för att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism (se 1 kap. 2 §). Till dessa s.k. verksamhetsutövare hör först och främst olika typer av finansiella företag. Bland de icke finansiella verksamhetsutövarna finns bl.a. fastighetsmäklare, spelbolag och revisorer.

Penningtvättslagen föreskriver ett riskbaserat förhållningssätt för de som omfattas av lagen. Varje verksamhetsutövare ska göra en allmän riskbedömning av hur de produkter och tjänster som tillhandahålls i verksamheten kan utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism (2 kap. 1 §). Verksamhetsutövare ska vidare bedöma den risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med en enskild kund (2 kap. 3 §).

För att kunna bedöma en kunds riskprofil måste verksamhetsutövare ha kännedom om kunden. Vid etablering av en affärsförbindelse ska en verksamhetsutövare därför vidta åtgärder för kundkännedom (3 kap. 4 §). Verksamhetsutövaren ska identifiera kunden och kontrollera kundens identitet och om den har en verklig huvudman (3 kap. 7 §). Verksamhetsutövaren ska också inhämta information om affärsförbindelsens syfte och art för att bedöma vilka aktiviteter och transaktioner som kunden kan förväntas vidta och genomföra inom ramen för affärsförbindelsen och för att bedöma kundens riskprofil (3 kap. 12 §).

Åtgärder för kontroll, bedömning och utredning av en kund ska utföras i den omfattning det behövs med hänsyn till kundens riskprofil och övriga omständigheter (3 kap. 14 §). Det innebär att verksamhetsutövare måste göra en riskklassificering av sina kunder som sedan ska vara vägledande för vilka kundkännedomsåtgärder som ska vidtas. Vid låg risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism får förenklade åtgärder vidtas medan det vid hög risk ska vidtas skärpta åtgärder (3 kap. 15–18 §§).

En verksamhetsutövare får inte etablera eller upprätthålla en affärsförbindelse eller utföra en enstaka transaktion, om verksamhetsutövaren inte har tillräcklig kännedom om kunden för att kunna hantera risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen samt övervaka och bedöma kundens aktiviteter och transak-

tioner (3 kap. 1 §). En affärsförbindelse får inte heller etableras om det finns misstanke om att verksamhetsutövarens produkter eller tjänster kommer att användas för penningtvätt eller finansiering av terrorism (3 kap. 2 §). En transaktion som på skälig grund kan misstänkas utgöra ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism får inte utföras, om det inte är omöjligt att låta bli att utföra transaktionen eller om ett avstående sannolikt skulle försvåra den vidare utredningen (3 kap. 3 §).

Verksamhetsutövare är enligt penningtvättslagen skyldiga att övervaka pågående affärsförbindelser och bedöma enstaka transaktioner i syfte att upptäckta aktiviteter och transaktioner som kan antas ingå som ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism (4 kap. 1 §). Om avvikelser eller misstänkta aktiviteter eller transaktioner uppmärksammas ska verksamhetsutövaren genom skärpta åtgärder för kundkännedom och andra nödvändiga åtgärder bedöma om det finns skälig grund för att misstänka att det är fråga om penningtvätt eller finansiering av terrorism eller att egendom annars härrör från brott (4 kap. 2 §). Om verksamhetsutövaren har skälig grund för sådana misstankar ska uppgifter om alla omständigheter som kan tyda på detta utan dröjsmål rapporteras till Polismyndigheten, dvs. den svenska finansunderrättelseenheten (4 kap. 3 §).

Verksamhetsutövare är skyldiga att på begäran av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen utan dröjsmål lämna alla uppgifter som behövs för en utredning om penningtvätt eller finansiering av terrorism, den s.k. uppgiftsskyldigheten (4 kap. 6 §). Skyldigheten föreligger även om vederbörande inte själv har rapporterat ett misstänkt förhållande. Myndigheterna har således befogenhet att ställa frågor som är föranledda av misstankar som kommer från annat håll än från den verksamhetsutövare som frågorna rikast till.

Uppgiftsskyldigheten gäller i Polismyndighetens och Säkerhetspolisens verksamhet för att förebygga, förhindra eller upptäcka penningtvätt eller finansiering av terrorism, dvs. i underrättelseverksamhet. Bestämmelser om uppgiftsskyldighet under förundersökning finns i stället i rörelselagstiftningen (se t.ex. 1 kap. 11 § lagen [2004:297] om bank- och finansieringsrörelse).

Utöver verksamhetsutövare omfattar penningtvättslagen också vissa andra privata aktörer. Uppgiftsskyldigheten i 4 kap. 6 § penningtvättslagen gäller även clearingbolag som bedriver clearing eller avveckling av betalningar, den som tillhandahåller finansiell infrastruktur som avser omedelbara betalningar och vissa verksamheter i den ideella sektorn. Dessa aktörer omfattas inte av EU:s penningtvättsdirektiv.

2.2 Clearing och avveckling av betalningar

Alla betalningar som inte görs kontant förutsätter en mellanhand som förmedlar betalningen mellan den betalande och den mottagande parten. Dessa mellanhänder är i sin tur beroende av en finansiell infrastruktur för att betalningen ska kunna genomföras. Om betalaren och betalningsmottagaren har konton i olika banker medverkar i allmänhet ett clearingbolag, dvs. ett företag som tillhandahåller clearing och avveckling av

betalningar, som tillhandahåller nödvändig finansiell infrastruktur för överföringen och förmedlar information om betalningen mellan inblandade banker.

Clearingverksamhet är tillståndspliktig verksamhet enligt lagen (2024:114) om clearing och avveckling av betalningar. Med clearingverksamhet avses att för clearingdeltagares räkning utföra

1. clearing genom att begära överföring av, stämma av, bekräfta eller göra avräkning av betalningar eller upprätta slutliga positioner inför avveckling, eller
2. avveckling av betalningar genom överföring.

Den centrala aktören på området är Bankgirocentralen BGC AB (Bankgirot). Getswish AB (Getswish), som tillhandahåller finansiell infrastruktur för omedelbara betalningar, kan komma att omfattas av lagen om clearing och avveckling av betalningar (prop. 2023/24:8 s. 65).

Det finns betalningar som inte omfattas av Bankgirots eller Getswishs verksamhet. Betalningar mellan kunder i en och samma bank förutsätter inte medverkan av ett clearingbolag. Clearingverksamhet i fråga om kortbetalningar bedrivs av de internationella kortföretagen och omfattas inte av Bankgirots eller Getswishs verksamhet. Därutöver sker clearing och avveckling av betalningar i socialförsäkringssystemet i de fyra största bankerna på den svenska marknaden. Bankgirot tillhandahåller framför allt Bankgirosystemet (ca 8 miljoner transaktioner per bankdag). Clearingdeltagare i Bankgirots clearingverksamhet är i huvudsak banker. Vilken information som Bankgirot har tillgång till gällande en betalning skiljer sig åt mellan olika betalflöden. Normalt har Bankgirot information om transaktionsdatum, betalarens bankgiro- eller kontonummer eller avsändarbankens clearingnummer, betalningsmottagarens bankgiro- eller kontonummer, belopp samt OCR-nummer eller meddelande till mottagaren. I vissa flöden kan det finnas mer information, t.ex. person eller företagsnamn, adressuppgifter och person- eller organisationsnummer.

Det är clearingdeltagarna som är personuppgiftsansvariga medan Bankgirot i sin clearingverksamhet är personuppgiftsbiträde enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), i det följande benämnd EU:s dataskyddsförordning. Bankgirots behandling av personuppgifter sker enligt instruktion från clearingdeltagarna.

Getswish tillhandahåller finansiell infrastruktur som avser omedelbara betalningar (Swish). Swish är ett betalningsinstrument som tillhandahålls av 12 banker. Getswish har i fråga om omedelbara betalningar (ca 3 miljoner per dag) information om kontakt- och identifieringsuppgifter (namn, mobilnummer, personnummer, ålder), betalningsuppgifter (betalningar, förfrågningar, historik, meddelanden) och enhetsinformation (IP-adress). Bankerna är personuppgiftsansvariga medan Getswish i sin verksamhet är personuppgiftsbiträde enligt EU:s dataskyddsförordning. Getswishs behandling av personuppgifter sker enligt instruktion från bankerna.

Det pågår för närvarande flera förändringar på den svenska betalningsmarknaden. Övergången till en ny betalningsstandard (ISO 20022)

kommer bl.a. innebära att ytterligare information kommer att skickas från betalarens bank till betalningsmottagarens bank via clearingbolaget.

Clearingbolag – som inte omfattas av EU:s penningtvättsdirektiv – omfattas av uppgiftsskyldigheten i 4 kap. 6 § penningtvättslagen.

2.3 Skyddet för den personliga integriteten

Allmänt om skydd för personlig integritet

I svensk rätt finns ingen definition av begreppet integritet. En kränkning av den personliga integriteten brukar dock beskrivas som ett intrång i en fredad sfär som den enskilde bör vara tillförsäkrad och där ett oönskat intrång bör kunna avvisas (prop. 2005/06:173 s. 15). Regler till skydd för den personliga integriteten finns i bl.a. regeringsformen, Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen), Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, offentlighets- och sekretesslagstiftningen och i regelverket om behandling av personuppgifter.

Begränsningar i skyddet för den personliga integriteten får i allmänhet göras för att tillgodose vissa angivna ändamål, som att förebygga eller beivra brott. Begränsningarna ska göras i författning och vara proportionerliga utifrån de ändamål som föranleder dem.

I vissa fall krävs det att en begränsning görs i lagform. Var och en är gentemot det allmänna skyddad mot betydande intrång i den personliga integriteten om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes förhållanden. Detta skydd får endast begränsas genom lag (2 kap. 6 § andra stycket och 20 § regeringsformen).

I förarbetena till 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen anges att bestämmelsen inte ska innebära ett hinder mot sådan lagstiftning som behövs till skydd för viktiga samhällsintressen eller lagstiftning som utgör ett led i anpassningen av normerna till den fortgående samhällsutvecklingen. Det grundlagsskyddade området bör avgränsas på ett sådant sätt att det enbart omfattar de mest ingripande intrången. Avgörande för om en åtgärd ska anses innebära övervakning eller kartläggning är inte dess huvudsakliga syfte utan vilken effekt som åtgärden har (prop. 2009/10:80 s. 182 och 250). Vidare anges uppgifternas karaktär vara av särskilt stor vikt vid bedömningen av hur ingripande intrånget i den personliga integriteten kan anses vara i samband med insamling, lagring och bearbetning eller utlämnande av uppgifter om enskildas personliga förhållanden. Ju känsligare uppgifterna är, desto mer ingripande måste det allmänns behandling av uppgifterna normalt anses vara.

Enligt artikel 8 i Europakonventionen har var och en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Rätten till skydd för privat- och familjeliv omfattar bl.a. skydd mot övervakning i olika former. Offentliga myndigheter får inte inskränka dessa rättigheter annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt bl.a. med hänsyn till statens säkerhet och den allmänna säkerheten, till förebyggande av oordning och brott eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter. Konventionen gäller som svensk lag, se lagen (1994:1219)

om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Lag eller annan föreskrift får inte meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen (2 kap. 19 § regeringsformen).

En bestämmelse om rätt till respekt för bl.a. privatliv finns också i artikel 7 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EU:s rättighetsstadga). Varje begränsning i utövandet av de fri- och rättigheter som erkänns i EU:s rättighetsstadga måste vara föreskriven i lag och förenlig med innehållet i dessa fri- och rättigheter. Begränsningar får, med beaktande av proportionalitetsprincipen, göras endast om de är nödvändiga och faktiskt svarar mot mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen eller behovet av skydd för andra människors fri- och rättigheter (artikel 52.1). I den mån stadgan omfattar rättigheter som motsvarar sådana som garanteras av Europakonventionen, ska de ha samma innebörd och räckvidd som enligt konventionen, eller ett mer långtgående skydd (artikel 52.3). Rättighetsstadgan riktar sig till medlemsstaterna när de tillämpar unionsrätten (artikel 51.1).

Allmänt om personuppgiftsbehandling

Den generella regleringen av personuppgiftsbehandling inom EU finns i EU:s dataskyddsförordning. Förordningen syftar till att upprätthålla en hög och enhetlig skydds nivå för personuppgifter utan att hindra flödet av sådana uppgifter inom unionen. Förordningen är direkt tillämplig i alla EU:s medlemsstater.

Den personuppgiftsbehandling som sker hos verksamhetsutövare och clearingbolag omfattas av EU:s dataskyddsförordning. Utöver att den personuppgiftsansvarige ska ha en rättslig grund för den behandling av personuppgifter som utförs ställer förordningen upp krav på att personuppgifter ska

- behandlas på ett lagligt och korrekt sätt,
- samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål och inte behandlas på ett sätt som står i strid med dessa ändamål,
- vara adekvata, relevanta och inte för omfattande i förhållande till de syften för vilka de behandlas,
- vara korrekta och, om nödvändigt, uppdaterade,
- inte möjliggöra identifiering av den registrerade under längre tid än nödvändigt, och
- behandlas på ett sätt som säkerställer säkerheten för uppgifterna.

Den behandling som verksamhetsutövare utför för att bekämpa penningtvätt eller finansiering av terrorism och för att utröna om egendom härrör från brottslig handling anses vara av allmänt intresse. Det framgår av artiklarna 33, 35 och 43 EU:s penningtvättsdirektiv och kommer även till uttryck i 5 kap. 2 § penningtvättslagen, där det anges att en verksamhetsutövare får behandla personuppgifter i syfte att fullgöra sina skyldigheter enligt lagen. För verksamhetsutövare innehåller 5 kap. penningtvättslagen särskild reglering som bl.a. anger när känsliga personuppgifter får behandlas.

En avvägning mellan behov och integritetsintrång

En väl fungerande samhällsorganisation kommer alltid att medföra vissa intrång i enskildas personliga integritet, bl.a. vid informationsdelning för ändamålet att förebygga och beivra brott. Det måste dock alltid finnas en balans mellan behovet och intresset av informationsutbytet och intresset av att skydda den personliga integriteten. Dessutom måste andra rättigheter som enskilda har, t.ex. rätten till respekt för privatlivet och rätten till skydd för personuppgifter, beaktas.

De faktorer som kan anses särskilt viktiga att ta hänsyn till vid bedömningen av graden av ett integritetsintrång vid informationsdelning är bl.a. om utbytet sker mellan myndigheter eller om även enskilda deltar, arten av uppgifter, för vilka ändamål som uppgifterna behandlas, mängden av uppgifter, hur uppgifterna används och sprids samt möjligheten att lagra uppgifterna (prop. 2015/16:167 s. 26). När det gäller ändamålet med behandlingen kan en hantering som syftar till att utreda brott normalt anses vara mer känslig än t.ex. en hantering som uteslutande sker för att ge en myndighet underlag för förbättringar av kvaliteten i handläggningen (prop. 2009/10:80 s. 183). Uppgifternas karaktär har också stor vikt, men det ska framhållas att även ett utbyte av förhållandevis harmlösa uppgifter riskerar att leda till integritetsintrång om de skapar en tydligare bild av en enskilds personliga förhållanden (prop. 2021/22:251 s. 36).

Personer som är delaktiga i brottslig verksamhet får i högre grad än andra räkna med det integritetsintrång som ett ökat utbyte av uppgifter innebär och att det kan leda till större upptäcktsrisk. Ökad informationsdelning kan dock även innebära att uppgifter behandlas om andra personer, t.ex. personer som avförts som misstänkta efter en utredning eller personer som, utan att själva medverka i brottslig verksamhet, har en koppling till en person som är misstänkt för sådan verksamhet (prop. 2015/16:167 s. 26–27). Vid intresseavvägningen mellan effektivitet och integritet måste detta beaktas.

En aspekt på integritet är att medborgare kan kräva att staten vidtar effektiva åtgärder för att skydda deras säkerhet. I detta ligger att staten måste anstränga sig för att se till att brott förebyggs, förhindras och utreds och att gärningsmän ställs till svars för sina brottsliga handlingar. Staten har alltså ett ansvar för att skydda enskildas privatliv och personliga integritet mot intrång som begås av andra enskilda. Artikel 8 i Europakonventionen innebär inte bara ett skydd mot ingrepp i privatlivet från statens sida, utan ålägger också staten att i vissa fall vidta positiva åtgärder för att skydda den enskildes privata sfär (prop. 2015/16:167 s. 26). Ett effektivt brottsbekämpande arbete förutsätter att brottsbekämpande myndigheter har goda möjligheter att samla in och bearbeta information av olika slag, vilket i sig kan innebära vissa integritetsintrång (samma prop. s. 26). Detsamma gäller det arbete som verksamhetsutövare utför i syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka penningtvätt och finansiering av terrorism.

Mot det integritetsintrång som en ökad delning av uppgifter kan innebära måste man alltså ställa vikten av att bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism. Vid den avvägningen kan konstateras att det finns ett mycket starkt samhälleligt intresse av att bekämpa sådan brottslighet. Penningtvätt utgör en förutsättning för att kriminella aktörer

ska kunna omsätta och tillgodogöra sig vinster från brott och har ofta ett nära samband med organiserad och allvarlig brottslighet. Det är också en självklar utgångspunkt att terroriströrelser inte ska ha möjlighet att finansiera sin verksamhet med hjälp av verksamhetsutövares tjänster. Förtroendet för det finansiella systemet kan dessutom snabbt skadas om dess institutioner förknippas med illegala tillgångar och penningtvätt eller finansiering av terrorism, vilket i sin tur påverkar den finansiella stabiliteten.

Sammanfattningsvis får det anses vara godtagbart i ett demokratiskt samhälle att i sig göra inskränkningar i den personliga integriteten i syfte att bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism. Det behöver dock finnas en balans mellan den personliga integriteten och andra intressen och i den mån inskränkningar som görs innebär ett betydande intrång i den personliga integriteten enligt 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen får dessa aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som motiverar dem. En utökad delning av uppgifter bör omfatta sådana fall där behovet av en effektiv informationsdelning är starkt och därmed särskilt motiverat. Det bör även säkerställas att regleringen blir proportionerlig och att enskilda inte utsätts för godtyckliga och omotiverade ingrepp i sin personliga integritet.

3 Behovet av förändring

Promemorians bedömning: Polismyndigheten och Säkerhetspolisen behöver uppgifter från clearingbolag vid tillämpning av penningtvättslagen.

Skälen för promemorians bedömning: I betänkandet Stärkta åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism behandlas Polismyndighetens behov av uppgifter från andra aktörer än verksamhetsutövare (SOU 2021:42 avsnitt 17.4.1). Resonemanget går i korthet ut på att verksamhetsutövare endast har kunskap om sina egna kunder och de transaktioner som verksamhetsutövaren är involverad i medan andra aktörer kan ha tillgång till en mer samlad bild avseende finansiella flöden eller en persons beteende i övrigt. De aktörer som angavs vara av intresse i detta sammanhang var – såvitt nu är av intresse – clearingbolag.

I betänkandet framkommer att Polismyndigheten har behov av information från de aktörer som kan ge en helhetsbild av transaktionsmönster; i motsats till den mer fragmenterade bild som framkommer genom rapporter från verksamhetsutövare i dag. En skyldighet för clearingbolag att övervaka och rapportera misstänkta transaktionsmönster skulle kunna effektivisera Polismyndighetens underrättelsearbete.

I propositionen Samverkan mot penningtvätt och finansiering av terrorism förklarade regeringen att den avsåg att återkomma i fråga om rapporteringsskyldighet för clearingbolag och uppgiftsskyldighet för leverantörer av e-legitimationstjänster (prop. 2021/22:251 avsnitt 9). I denna promemoria behandlas frågan om rapporteringsskyldighet för

clearingbolag. Frågan om uppgiftsskyldighet för leverantörer av e-legitimationstjänster kommer att behandlas i ett annat sammanhang.

4 Övervaknings- och rapporteringsskyldighet för clearingbolag

4.1 En övervaknings- och rapporteringsskyldighet för clearingbolag ska införas

Promemorians förslag: Ett clearingbolag ska i sin clearingverksamhet övervaka transaktioner mellan clearingdeltagare som är verksamhetsutövare. Övervakningen ska ske i syfte att kunna upptäcka transaktioner som kan antas ingå som led i penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Om det efter övervakning kan antas att en transaktion mellan två clearingdeltagare som är verksamhetsutövare ingår som ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism, ska clearingbolaget lämna uppgifter om misstankarna till de två clearingdeltagarna.

Om det efter övervakning finns skälig grund att misstänka penningtvätt eller finansiering av terrorism eller att egendom annars härrör från brottslig handling, ska uppgifter om alla omständigheter som kan tyda på detta utan dröjsmål rapporteras till Polismyndigheten.

Skälen för promemorians förslag

Clearingbolags möjlighet att upptäcka misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism

Clearingbolag är inte verksamhetsutövare enligt penningtvättslagen och det finns därför inga kundkännedomskrav på sådana bolag. Clearingbolag har inte heller någon skyldighet att övervaka transaktioner. Deltagarna i ett clearingbolags clearing- eller avvecklingssystem är i huvudsak banker. Clearingbolag har således ingen kännedom om clearingdeltagarnas kunder, dvs. betalaren och betalningsmottagaren. Ett clearingbolags information om betalaren eller betalningsmottagaren är därmed mycket mer begränsad än den information som en bank har om sina kunder. Vilken information som ett clearingbolag har tillgång till angående en viss transaktion varierar beroende på vilken slags betalning det är frågan om.

Ett clearingbolag har emellertid, till skillnad från bankerna, tillgång till information om aggregerade betalningsflöden. Sådan information om betalningsflöden kan användas för att se övergripande transaktionsmönster som sträcker sig över flera banker. Clearingbolag har därför större möjlighet att analysera risk för penningtvätt och finansiering av terrorism relaterade till transaktionsmönster än vad enskilda banker har. Clearingbolag har därmed en roll att fylla i arbetet mot att upptäcka misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism.

Exempel på när betalningsinfrastruktur används för att analysera risk för penningtvätt och finansiering av terrorism är Mastercard Vocalinks plattform Trace som används för att analysera betalningsflöden i Storbritannien.¹

Bank for International Settlement (BIS) har också i ett projekt, Aurora, kommit fram till att analys av betalningsflöden ger en förbättrad möjlighet att upptäcka misstänkta olagliga betalningsflöden mellan olika banker.² EBA Clearing har utvecklat Fraud Pattern and Anomaly Detection (FPAD) som analyserar betalningstransaktioner för att skapa en centraliserad nätverksvy av betalningsrisk. Detta ska hjälpa betaltjänstleverantörer att bedöma risker med konton och transaktioner innan betalningar görs, men även att utföra transaktionsundersökningar i efterhand.

Clearingbolag ska ha en skyldighet att övervaka transaktioner

En utgångspunkt för en ändamålsenlig reglering av en rapporterings-skyldighet för clearingbolag är att det samtidigt också införs en övervakningsskyldighet för sådana bolag. I annat fall har clearingbolag endast begränsade möjligheter att upptäcka avvikelser som ger upphov till misstanke om penningtvätt och finansiering av terrorism.

En verksamhetsutövare ska övervaka pågående affärsförbindelser och bedöma enstaka transaktioner i syfte att upptäcka aktiviteter och transaktioner som avviker från vad verksamhetsutövaren har anledning att räkna med utifrån verksamhetsutövarens kännedom om kunden, de produkter och tjänster som tillhandahålls, de uppgifter som kunden lämnar och övriga omständigheter, eller utan att vara avvikande kan antas ingå som ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism (4 kap. 1 § penningtvättslagen).

Om avvikelser eller misstänkta aktiviteter eller transaktioner uppmärksammas ska en verksamhetsutövare vidta skärpta åtgärder för kundkännedom och andra nödvändiga åtgärder för att bedöma om det finns skälig grund att misstänka att det är fråga om penningtvätt eller finansiering av terrorism eller att egendom annars härrör från brottslig handling (4 kap. 2 § penningtvättslagen).

Till skillnad från verksamhetsutövare har clearingbolag inte kännedom om betalaren eller betalningsmottagaren och tillhandahåller inte heller några tjänster till dem. Verksamhetsutövare har således bättre förutsättningar att bedöma avvikande enstaka transaktioner och vidta utredande åtgärder än clearingbolag. Hos ett clearingbolag passerar miljontals transaktioner varje dag. Som angetts ovan har clearingbolag därför en unik möjlighet att se transaktionsmönster mellan bankerna. En övervakningsskyldighet för clearingbolag bör komplettera den övervakning som bankerna utför. Clearingbolags övervakning bör därför vara inriktad på att upptäcka avvikande transaktionsmönster. Det bör införas en skyldighet för clearingbolag att övervaka transaktioner mellan clearingdeltagarna i

¹ Future of Financial Intelligence Sharing (FFIS) The case for national policy-makers to unleash the potential of payment infrastructure to identify economic crime risk, s. 18 och 19.

² Project Aurora - The power of data, technology and collaboration to combat money laundering across institutions and borders, s. 74.

clearingbolagets clearingverksamhet i syfte att upptäcka transaktioner som kan antas ingå som led i penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Övervakningsskyldigheten bör innebära att clearingbolag inom ramen för den egna clearingverksamheten och befintliga system ska övervaka transaktioner och reagera på avvikande transaktionsmönster. Det bör vara upp till clearingbolaget att avgöra vad som utgör avvikande transaktionsmönster utifrån den erfarenhet av clearingverksamhet som bolaget besitter, dvs. en övervakningsskyldighet behöver ha karaktären av självreglering.

Ett clearingbolag bör vid utformningen av övervakningen ha möjlighet att beakta tillgänglig information om tillvägagångssätt om penningtvätt och finansiering av terrorism och andra relevanta uppgifter. Sådan information finns att tillgå från tillsynsmyndigheter och brottsbekämpande myndigheter. För clearingbolag kan även information från clearingdeltagare vara särskilt relevant för utformning av övervakningen. Clearingdeltagare är i praktiken banker vilka är centrala i arbetet mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Något hinder för myndigheter eller banker att lämna information till clearingbolag om allmänna trender och upplägg föreligger inte. Därtill har clearingdeltagare en skyldighet att lämna de uppgifter clearingbolag begär för att kunna fullgöra sina skyldigheter enligt om lagen om clearing och avveckling av betalningar eller andra författningar (4 kap. 2 § lagen om clearing och avveckling av betalningar).

Förutsättningarna för hur en övervakning kan utföras kan skilja sig åt mellan olika clearingbolag. Det beror t.ex. på att verksamheten kan vara uppbyggd på olika sätt beroende på vilken slags betalning det gäller och också vilken information som finns tillgänglig angående olika slags transaktioner. Den utveckling som sker på betalningsområdet innebär också att förutsättningarna för ett clearingbolag att utföra övervakning av transaktionsflöden kan komma att förändras. Sammantaget innebär det att det bör vara upp till clearingbolaget att bestämma hur den föreslagna övervakningsskyldigheten ska uppfyllas.

Clearingbolag ska ha skyldighet att dela uppgifter om transaktioner som kan antas utgöra led i penningtvätt eller finansiering av terrorism med clearingdeltagare

För clearingbolag och banker gäller tystnadsplikt, dvs. att enskildas förhållanden, såsom affärs- eller driftsförhållande eller ekonomiska eller personliga förhållanden, inte obehörigen får röjas (1 kap. 3 § lagen om clearing och avveckling av betalningar och 1 kap. 10 § lagen om bank- och finansieringsrörelse). Bestämmelserna om tystnadsplikt innebär att clearingbolag och banker som utgångspunkt är förhindrade att lämna uppgifter om misstänkta transaktioner och aktiviteter till andra aktörer.

Enligt 4 kap. 9 § första stycket penningtvättslagen gäller tystnadsplikt för vissa uppgifter som banker utför enligt lagen. Tystnadsplikten innebär bl.a. att banken, dess styrelseledamöter eller anställda inte för kunden eller för någon utomstående obehörigen får röja att en bedömning enligt 4 kap. 2 § utförs, har utförts eller kommer att utföras (dvs. en bedömning av om det finns skäl原因 grund för att en transaktion eller aktivitet utgör penningtvätt eller finansiering av terrorism eller att egendom annars härrör från brottslig handling). I 4 kap. 9 § andra stycket anges vissa undantag från tystnadsplikten. Ett av dessa undantag innebär att en bank får lämna

uppgifter till en annan bank förutsatt mottagaren är berörd av samma transaktion med kunden (4 kap. 9 § andra stycket 4). Som exempel anges i förarbetena att en bank verkställer en överföring från ett konto till ett konto i en annan bank (prop. 2016/17:173 s. 542). Om någon av bankerna får anledning att misstänka penningtvätt eller finansiering av terrorism eller att egendom annars härrör från brottslig handling, innebär undantaget att den får dela med sig av denna misstanke och de uppgifter som misstanken grundar sig på.

Möjligheten för banker att dela uppgifter om misstänkta transaktioner innehåller en viktig begränsning i det att information från en bank endast får delas med en annan bank om båda bankerna är berörd av samma transaktion med kunden. I en transaktionskedja från bank A till bank B och vidare till bank C får bank B vid misstanke om penningtvätt dela uppgifter till bank A om transaktionen mellan bank B och bank A (samma kund och samma transaktion). Bank B får emellertid inte dela uppgifter till bank A om transaktionen mellan bank B och bank C. Enskilda banker kan således inte få ett helhetsperspektiv på komplicerade penningtvättsupplägg som sträcker sig över flera banker. Om det inte noteras något avvikande i de transaktioner som respektive bank övervakar finns stor risk att sådana penningtvättsupplägg förblir dolda eller uppmärksammas för sent för att stoppa eller lagföra.

Till skillnad från bankerna har ett clearingbolag tillgång till information som kan användas för att se övergripande transaktionsmönster som sträcker sig över flera banker. Även om det är en naturlig utgångspunkt att tystnadsplikt ska gälla för uppgifter om enskildas förhållanden är det mot bakgrund av bankernas centrala roll vid tillämpning av penningtvättslagen och clearingbolags unika perspektiv på betalningsflöden motiverat att överväga en skyldighet för clearingbolag att dela uppgifter gällande misstänkta transaktionsmönster med berörda banker.

Bestämmelserna om tystnadsplikt i penningtvättslagen genomför EU:s penningtvättsdirektiv (artikel 39). Regeringen har tidigare bedömt att de undantag från tystnadsplikten som tillåts enligt artikeln föreskriver en miniminivå av det informationsutbyte som ska tillåtas och att det inte finns något hinder mot att i nationell rätt utvidga omfattningen av undantagen (prop. 2016/17:173 s. 303). Det nuvarande penningtvättsdirektivet kommer till största del ersättas av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1624 av den 31 maj 2024 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Enligt den förordningen kommer nuvarande artikel 39 i EU:s penningtvättsdirektiv att ersättas med en i allt väsentligt motsvarande artikel i förordningen (artikel 73). En skillnad i den nya artikeln är att den ger möjlighet för verksamhetsutövare att dela uppgifter med andra verksamhetsutövare även då de inte tillhör samma verksamhets- eller yrkeskategori. En förordning är direkt tillämplig i alla medlemsstater och får varken inkorporeras eller transformeras i nationell rätt. Förordningen ska börja tillämpas från och med den 10 juli 2027. När förordningen ska börja tillämpas kommer det inte vara möjligt att i svensk rätt ha bestämmelser som utvidgar omfattningen av undantagen från tystnadsplikten för banker.

Det sagda talar för att ett clearingbolag inte bör ges en vidare möjlighet att dela information än en bank har. I praktiken innebär detta att ett

clearingbolag som har information om en misstänkt transaktionskedja som går från bank A till bank B och vidare till bank C bör vara begränsat i vilka uppgifter som kan delas med respektive bank. Clearingbolaget bör kunna dela uppgifter till bank A och bank B om att transaktionen dem emellan utgör led i en misstänkt transaktionskedja. Clearingbolaget bör dock inte kunna dela uppgifter om transaktionen mellan bank A och bank B med bank C.

I denna promemoria görs bedömningen att det vore värdefullt för arbetet mot penningtvätt och finansiering av terrorism om banker får ta del av uppgifter från clearingbolag som rör misstänkta transaktionsmönster, även om alla omständigheter inte kan delas med samtliga berörda banker. Genom att samtliga banker i en misstänkt transaktionskedja får uppgifter om de transaktioner som respektive bank är berörd av får dessa bl.a. anledning att vidta utredningsåtgärder enligt 4 kap. 2 § första stycket penningtvättslagen. Därmed ökar sannolikheten att penningtvätt och finansiering av terrorism upptäcks. I denna promemoria görs därför bedömningen att ett clearingbolag bör ha en skyldighet att lämna uppgifter om en transaktion som kan antas ingå som ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism till de två clearingdeltagare som är berörda av transaktionen. Skyldigheten bör avse situationen då ett clearingbolag uppmärksammat ett misstänkt transaktionsmönster, även om det inte finns tillräckligt starka misstankar för att rapportera till Polismyndigheten (se nedan) (jfr 4 kap. 2 och 9 §§ penningtvättslagen).

Det bör tydliggöras att skyldigheten gäller uppgifter om transaktioner mellan clearingdeltagare som är verksamhetsutövare.

Som framgår nedan bör clearingbolag inte ha någon utrednings-skyldighet lik den verksamhetsutövaren har. Således finns inte något behov av att banker ska kunna dela uppgifter om kunder eller misstänkta transaktioner med clearingbolag.

Clearingbolag ska vara skyldiga att rapportera till Polismyndigheten vid skäligen grund för misstanke

Om avvikelser eller misstänkta aktiviteter eller transaktioner uppmärksammas, ska en verksamhetsutövare genom skärpta åtgärder för kundkännedom och andra nödvändiga åtgärder bedöma om det finns skäligen grund att misstänka att det är fråga om penningtvätt eller finansiering av terrorism eller att egendom annars härrör från brottslig handling (4 kap. 2 § penningtvättslagen). Om en verksamhetsutövare har skäligen grund att misstänka penningtvätt eller finansiering av terrorism eller att egendom annars härrör från brottslig handling, ska uppgifter om alla omständigheter som kan tyda på detta utan dröjsmål rapporteras till Polismyndigheten (4 kap. 3 § samma lag).

En rapporteringsskyldighet för clearingbolag bör förutsätta att det finns skäligen grund för misstanke att det är fråga om penningtvätt eller finansiering av terrorism. Ett lägre beviskrav skulle innebära en risk att Polismyndigheten får tillgång till fler uppgifter från clearingbolag än vad verksamhetsutövare är skyldiga att rapportera. En sådan ordning framstår inte som ändamålsenlig. Genom att begränsa rapporteringsskyldigheten till enbart situationer då det föreligger skäligen grund för misstanke be-

gränsas intrånget i den personliga integriteten som en rapportering kan innebära.

Om det föreligger skälig grund för misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism bör uppgifter om alla omständigheter som kan tyda på detta utan dröjsmål rapporteras av clearingbolag till Polismyndigheten. Detta bör omfatta uppgifter som clearingbolaget redan har tillgång till. Clearingbolag bör således, till skillnad från verksamhetsutövare, inte ha någon skyldighet att vidta några ytterligare utredningsåtgärder. Det beror på att clearingbolag inte har någon kundrelation med betalare eller betalningsmottagare och således inte har möjlighet att vidta några ytterligare åtgärder inom ramen för den egna verksamheten.

Skyldigheten bör även omfatta uppgifter om transaktioner som gett misstanke om att egendom annars härrör från brottslig handling. Utan rättsligt stöd att dela sådana uppgifter skulle ett clearingbolag exempelvis behöva avvakta med att rapportera uppgifter om ett misstänkt bedrägeri till dess en penningtväftsåtgärd uppmärksamats (jfr prop. 2016/17:173 s. 539).

Det är upp till clearingbolaget att bedöma om det föreligger skälig grund för misstanke utifrån de uppgifter som clearingbolaget har tillgång till. Om Polismyndigheten efter att ha mottagit en rapport från ett clearingbolag behöver ytterligare information, såsom mer information om betalaren eller betalningsmottagaren eller syftet med betalningen, får myndigheten i stället vända sig till en verksamhetsutövare med en förfrågan om sådana ytterligare uppgifter.

4.2 Polismyndigheten ska ge lämplig återkoppling till clearingbolag

Promemorians förslag: Polismyndigheten ska i de fall det är möjligt ge lämplig återkoppling till clearingbolag om effektiviteten och uppföljningen av rapporterna.

Skälen för promemorians förslag: Polismyndigheten ska i de fall det är möjligt ge lämplig återkoppling till verksamhetsutövarna om effektiviteten och uppföljningen av de rapporter som lämnats (4 kap. 3 a § penningtvättslagen). En motsvarande skyldighet bör gälla för Polismyndigheten i förhållande till clearingbolag.

4.3 Tystnadsplikt

Promemorians förslag: Ett clearingbolag ska inte för någon utomstående få obehörigen röja att uppgifter har lämnats till Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen. Detsamma ska gälla den som är verksam hos ett sådant företag.

Besked om att personuppgifter behandlas inom ramen för övervaknings- och rapporteringsskyldigheten ska inte få lämnas ut av clearingbolaget till den registrerade och ska inte få obehörigen röjas av någon som är verksam hos ett clearingbolag.

Skälen för promemorians förslag: För verksamhetsutövare gäller tystnadsplikt för uppgifter som lämnats till Polismyndigheten inom ramen för rapporteringsskyldigheten (4 kap. 9 § penningtvättslagen). Detsamma bör gälla för clearingbolag.

För att myndigheternas arbete inte ska motverkas har det ansetts viktigt att besked om att personuppgifter behandlas enligt rapporteringsskyldigheten i 4 kap. 3 § penningtvättslagen inte lämnas ut till den registrerade (5 kap. 7 § samma lag). Av samma skäl har det också ansetts finnas ett behov av en tystnadsplikt för den som är verksam hos en verksamhetsutövare i fråga om att personuppgifter behandlas enligt bl.a. bestämmelsen om rapporteringsskyldighet (5 kap. 11 § samma lag). Motsvarande bör gälla för clearingbolag. En sådan begränsning av den registrerades rättigheter är en nödvändig och proportionell åtgärd för att säkerställa Polismyndighetens arbete med att utreda och lagföra brott (artikel 23 i EU:s dataskyddsförordning).

4.4 Bemyndigande

Promemorians förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om hur rapportering till Polismyndigheten ska göras.

Skälen för promemorians förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer har bemyndigats att meddela föreskrifter om hur verksamhetsutövarers rapportering till Polismyndigheten ska göras enligt 4 kap. 3 § penningtvättslagen (8 kap. 1 § 12 samma lag). Regeringen har i sin tur bemyndigat Polismyndigheten att meddela sådana föreskrifter (19 § första stycket 3 förordningen [2009:92] om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism). I likhet med vad som gäller för verksamhetsutövare bör regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer få meddela föreskrifter om hur rapportering från clearingbolag till Polismyndigheten ska göras.

När föreskrifter om rapportering till Polismyndigheten tas fram, finns det anledning att ta hänsyn till vilka uppgifter som clearingbolag har tillgång till och att clearingbolag inte har tillgång till kundkännedomsuppgifter.

4.5 Personuppgiftsbehandling

Promemorians bedömning: Förslagen är förenliga med EU:s dataskyddsförordning och grundlagsskyddet mot betydande intrång i den personliga integriteten.

Skälen för promemorians bedömning: EU:s dataskyddsförordning är tillämplig på den personuppgiftsbehandling som sker hos clearingbolag. Att behandla uppgifter i enlighet med den föreslagna övervaknings- och rapporteringsskyldigheten innebär att rättsliga förpliktelser fullgörs i den mening som avses i EU:s dataskyddsförordning och även att en uppgift av

allmänt intresse utförs (artikel 6.1 c och e). Den föreslagna rapporterings-skyldigheten gäller alla omständigheter som kan tyda på penningtvätt eller finansiering av terrorism eller att egendom annars härrör från brottslig handling. Clearingbolag har tillgång till personuppgifter i sin verksamhet i egenskap av personuppgiftsbiträde till bankerna. De personuppgifter som relaterar till misstänkta transaktionsmönster kommer att vara av intresse för Polismyndigheten och bör därför inkluderas i rapporterna. Det kan handla om olika slags personuppgifter, t.ex. bankkontonummer, namn, personnummer, telefonnummer, mellan vilka konton transaktioner genomförts och liknande uppgifter.

De uppgifter som kommer att behandlas motsvarar de uppgifter som Polismyndigheten i dag kan få tillgång till genom att använda uppgifts-skyldigheten mot clearingbolag eller den som tillhandahåller finansiell infrastruktur som avser omedelbara betalningar. Polismyndigheten kan i dag även få tillgång till informationen genom att använda uppgifts-skyldigheten mot en bank som är clearingdeltagare eller en bank som tillhandahåller Swish. Förslaget innebär således inte att några nya typer av personuppgifter kommer att behandlas av Polismyndigheten. Syftet med förslaget är att transaktioner som i dag inte upptäcks blir rapporterade till Polismyndigheten. Därmed kommer sannolikt omfattningen av person-uppgiftsbehandlingen öka hos Polismyndigheten och clearingbolagen.

En skyldighet för clearingbolag att dela uppgifter om misstänkta transaktioner med berörda banker syftar till att effektivisera det arbete mot penningtvätt och finansiering av terrorism som banker är ansvariga för enligt penningtvättslagen. Sådan informationsdelning innebär att en rättslig förpliktelse fullgörs och även att en uppgift av allmänt intresse utförs (artikel 6.1 c och e i EU:s dataskyddsförordning). De personuppgifter som clearingbolag kan komma att dela till banker är samma som kan lämnas till Polismyndigheten enligt rapporteringsskyldigheten. Om-fattningen av uppgifter som kan delas till en bank kommer däremot vara mindre, eftersom clearingbolag endast föreslås få dela uppgifter till en clearingdeltagare som rör dennes transaktion med en annan clearing-deltagare. Bankerna har redan i dag möjlighet att få del av sådana uppgifter enligt penningtvättslagen. Det är emellertid sannolikt att omfattningen av personuppgiftsbehandlingen i både clearingbolagens och bankernas verk-samhet kommer att öka till följd av förslaget i denna del. Övervakningsskyldigheten för clearingbolagen innebär att dessa kan komma att behöva lagra personuppgifter för att analysera transaktionsmönster. Det innebär en ny form av behandling av personuppgifter för clearingbolagen. Sådan behandling kommer att ha sin rättsliga grund i skyldigheten att övervaka transaktioner i syfte att upptäcka transaktioner som kan antas ingå som led i penningtvätt eller finansiering av terrorism.

I de fall clearingbolagens analys av transaktionsmönstren leder till konkreta brottsmisstankar som kan knytas till en fysisk person är det troligt att sammanställningen och rapporteringen av sådana transaktioner utgör sådan behandling av uppgifter om lagöverträdelser som regleras i artikel 10 i EU:s dataskyddsförordning (jämför prop. 2021/22:59 s. 47 samt Integritetsskyddsmyndighetens rättsliga ställningstagande 2021:1). Det kan inte uteslutas att det även kommer att finnas behov av att behandla känsliga personuppgifter – t.ex. uppgifter om en betalning som avser

medlemsavgift till en fackförening – (artikel 9.1 i EU:s dataskyddsförordning) eller personuppgifter som rör lagöverträdelse (artikel 10 i dataskyddsförordningen). Uppgifter om lagöverträdelse får behandlas om det är nödvändigt för att fullgöra en rättslig förpliktelse enligt lag (5 § 2 förordningen [2018:219] med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning). Även känsliga personuppgifter får behandlas om det är nödvändigt med hänsyn till ett viktigt allmänt intresse som sker på grundval av unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt, vilken ska stå i proportion till det eftersträvade syftet, vara förenligt med det väsentliga innehållet i rätten till dataskydd och innehålla bestämmelser om lämpliga och särskilda åtgärder för att säkerställa den registrerades grundläggande rättigheter och intressen (artikel 9.2 g i EU:s dataskyddsförordning). Att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism är sådana intressen. De personuppgifter som lämnas ut till Polismyndigheten kommer att användas i verksamheten och omfattas av sekretess. Det förhållandet att en uppgift har lämnats till Polismyndigheten föreslås ska omfattas av tystnadsplikt. De uppgifter som ett clearingbolag föreslås ska dela med banker kommer omfattas av tystnadsplikt i bankernas verksamhet. Banker är i penningtvättslagen (5 kap. 5 och 6 §§) begränsade i vilken utsträckning de får behandla känsliga personuppgifter och personuppgifter om lagöverträdelse. Banker får bl.a. ta emot sådana uppgifter om det är nödvändigt för att bedöma den risk som kan förknippas med en kundrelation eller för att bedöma misstänkta transaktioner. I denna promemoria görs bedömningen att den behandling av känsliga personuppgifter och personuppgifter om lagöverträdelse som kan komma att ske till följd av förslaget är proportionerlig och motiverad med hänsyn till syftet att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism.

Ett clearingbolag kan inhämta information från en bank genom uppgiftsskyldigheten i lagen om clearing och avveckling av betalningar (4 kap. 2 §). En sådan begäran kan göras om uppgifterna behövs för att clearingbolaget ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt exempelvis penningtvättslagen. Ett clearingbolag har inga skyldigheter enligt penningtvättslagen som föranleder något behov att begära in personuppgifter gällande bankernas kunder. Inte heller föranleder förslagen i denna promemoria något sådant behov.

Som framgår ovan innebär förslaget att Polismyndigheten sannolikt får tillgång till fler personuppgifter än vad myndigheten har i dag. Detsamma gäller för banker. Däremot får varken Polismyndigheten eller bankerna tillgång till några uppgifter som dessa inte i dag har rätt att ta emot. I denna promemoria görs bedömningen att förslaget i denna del inte leder till sådana betydande intrång i den personliga integriteten att grundlagsskyddet i 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen blir tillämpligt.

5 Ikraftträdande

Promemorians förslag: Lagförslagen ska träda i kraft den 1 juli 2025.

Skälen för promemorians förslag: De förslagna övervaknings- och rapporteringsskyldigheterna bör träda i kraft så snart som möjligt, vilket bedöms vara den 1 juli 2025.

Den föreslagna skyldigheten för clearingbolag att övervaka misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism har karaktär av självreglering. Det innebär att det är det enskilda clearingbolaget som avgör hur skyldigheten ska uppfyllas. Ett clearingbolag behöver ta fram ett system för övervakning och rapportering och systemet behöver fasas in i clearingverksamheten. I det ligger att ett system för övervakning och rapportering inte behöver vara på plats redan den 1 juli 2025.

6 Konsekvensanalys

Promemorians bedömning: Förslagen har inga offentligfinansiella effekter. Förslagen bidrar till att öka effektiviteten i företagets och myndigheternas arbete med att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism.

Förslagen ökar kostnaderna för clearingbolag.

Förslagen påverkar inte myndigheters eller domstolars resursbehov.

Skälen för promemorians bedömning

Offentligfinansiella och samhällsekonomiska effekter

Förslagen har inga offentligfinansiella effekter.

Förslagen om övervaknings- och rapporteringsskyldighet bidrar till att öka effektiviteten i arbetet med att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism för banker och brottsbekämpande myndigheter. Det har positiva samhällsekonomiska effekter, t.ex. kommer en effektivare bekämpning av penningtvätt försvåra för kriminell verksamhet generellt och för kriminella att tillgodogöra sig brottsvinster. Kriminaliteten har i sin tur betydande negativa effekter för enskilda.

Effekter för företagen

Förslaget om övervaknings- och rapporteringsskyldighet omfattar clearingbolag. Det finns för närvarande ett clearingbolag i Sverige. Förslaget kommer att innebära ökade kostnader för clearingbolag. Genom att det är clearingbolaget som avgör hur övervaknings- och rapporteringsskyldigheten ska utformas ges bolaget möjlighet att göra detta utifrån de enskilda förutsättningarna, vilket bidrar till kostnadseffektiva lösningar. Den föreslagna skyldigheten för clearingbolag att lämna uppgifter om misstänkta transaktioner till clearingdeltagare (i praktiken banker) kommer sannolikt innebära ökade kostnader för dessa. Med hänsyn till att ett clearingbolag har tillgång till aggregerad information om betalningar och till att övervakning och rapportering av transaktionsmönster bedöms kunna bidra till en effektivare bekämpning av penningtvätt och

finansiering av terrorism, får nyttan med förslaget anses överstiga nackdelarna i form av ökade kostnader för clearingbolag och banker.

Effekter för myndigheter och domstolar

Finansinspektionen har tillsyn över clearingbolag. Finansinspektionens tillsyn av clearingbolags övervakningsskyldighet bör vara begränsad till att clearingbolag faktiskt övervakar transaktioner i syfte att kunna upptäcka transaktioner som kan antas ingå som led i penningtvätt eller finansiering av terrorism, men inte i fråga om hur detta utförs. I fråga om uppgiftslämnandet till clearingbolag och rapporteringsskyldigheten bör tillsynen vara begränsad till att clearingbolag har tillräckliga rutiner för att uppgifter lämnas och rapportering sker i de fall som det föreligger grund för det. Förslagen i denna promemoria innebär således enbart begränsade tillsynsåtgärder för Finansinspektionen. Förslagen bedöms därmed inte leda till ökade kostnader för Finansinspektionen.

Avsikten med att införa en skyldighet för clearingbolag att rapportera till Polismyndigheten är att myndigheten ska kunna få tillgång till mer information om vid får mer information vid misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism. Detta bedöms kunna effektivisera Polismyndighetens arbete. Sammanfattningsvis bedöms förslagen inte leda till ökade kostnader för Polismyndigheten och Säkerhetspolisen.

Förslagen ger inte upphov till några nya måltyper eller ökad måltillströmning vid de allmänna förvaltningsdomstolarna.

Effekter för hållbarhet och jämställdheten

Förslagen bedöms inte medföra några konsekvenser för hållbarhet eller jämställdheten mellan män och kvinnor.

Överenskommelse med unionsrätten

Förslagen står i överensstämmelse med EU:s penningtvättsdirektiv.

7 Författningskommentar

7.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

4 kap.

3 a § Ett clearingbolag ska i sin clearingverksamhet övervaka transaktioner mellan clearingdeltagare som är verksamhetsutövare i syfte att upptäcka transaktioner som kan antas ingå som led i penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Om det kan antas att en transaktion mellan två clearingdeltagare som är verksamhetsutövare ingår som ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism, ska clearingbolaget lämna uppgifterna till de två clearingdeltagarna.

Om det finns skälig grund att misstänka penningtvätt eller finansiering av terrorism eller att egendom annars härrör från brottslig handling, ska uppgifter om alla omständigheter som kan tyda på detta utan dröjsmål rapporteras till Polismyndigheten.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om övervaknings- och rapporteringsskyldighet för clearingbolag. Övervägandena finns i avsnitt 4.1.

Första stycket, som utformas med 1 § som förebild, innehåller en skyldighet för clearingbolag att övervaka transaktioner inom ramen för den clearingverksamhet som företaget bedriver. Övervakningsskyldigheten tar sikte på att upptäcka misstänkta transaktionsmönster mellan flera clearingdeltagare som är verksamhetsutövare, t.ex. banker, som kan antas ingå som ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism. Eftersom penningtvätt i de flesta fall förutsätter att det har begåtts ett förbrott kan ett led i penningtvätt utgöra annan brottslighet. Penningtvätt kan t.ex. ske i nära anslutning till ett föregående bedrägeri eller i samband med organiserad försäljning av narkotika. Övervakningsskyldigheten omfattar därmed även att egendom annars härrör från brottslig handling (jfr 2 §).

Övervakningsskyldigheten har karaktär av självreglering. Det innebär att det är det enskilda clearingbolaget som avgör hur övervakningsskyldigheten ska uppfyllas.

Om clearingbolaget efter övervakning har uppmärksammat misstänkta transaktionsmönster mellan två clearingdeltagare, ska clearingbolaget enligt *andra stycket* informera de berörda clearingdeltagarna, dvs. de banker som är involverade i det misstänkta transaktionsmönstret. Det skapar bättre förutsättningar för clearingdeltagarna att uppmärksamma misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Skyldigheten gäller i förhållande till samtliga clearingdeltagare i en transaktionskedja. I förhållande till respektive clearingdeltagarna är emellertid utrymmet att dela information begränsat till uppgifter om en transaktion som clearingdeltagaren är direkt involverad i (jfr 9 § andra stycket 4). I praktiken innebär detta att ett clearingbolag som har information om en misstänkt transaktionskedja som går från bank A till bank B och vidare till bank C kan dela uppgifter till bank A och bank B

om att transaktionen dem emellan utgör led i en misstänkt transaktionskedja. Clearingbolaget kan dock inte dela uppgifter om transaktionen mellan bank A och bank B med bank C.

Det ankommer på clearingdeltagaren att vidta åtgärder med anledning av uppgifterna, t.ex. bedöma om det finns skäl原因 grund för att misstänka penningtvätt eller finansiering av terrorism enligt 2 § eller avstå från att utföra en transaktion enligt 3 kap. 3 §.

Om clearingbolaget efter övervakning har skäl原因 grund att misstänka penningtvätt eller finansiering av terrorism ska det enligt *tredje stycket* – som utformas med 3 § som förebild – rapporteras till Polismyndigheten. Rapporten ska innehålla alla omständigheter som ger stöd för misstanken och ska ske utan dröjsmål. Det är upp till clearingbolaget att avgöra när det föreligger skäl原因 grund för misstanke utifrån den erfarenhet bolaget besitter om clearingverksamheten. Clearingbolaget bör samtidigt lämna uppgifter om de misstänkta transaktionerna till berörda clearingdeltagare enligt andra stycket.

Rapportering till Polismyndigheten ska ske på det sätt och i den form som bestäms i föreskrifter (8 kap. 1 § 12 och 19 § förordningen [2009:92] om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism).

3 b § Polismyndigheten ska i de fall det är möjligt ge lämplig återkoppling till verksamhetsutövare och clearingbolag om effektiviteten och uppföljningen av rapporter enligt 3 eller 3 a §.

Paragrafen motsvarar den tidigare 3 a § och innehåller bestämmelser om återkoppling från Polismyndigheten. Övervägandena finns i avsnitt 4.2.

Paragrafen innebär att Polismyndigheten är skyldig att i möjligaste mån ge verksamhetsutövare information om effekter och uppföljningar av inkomna rapporter. Ändringen innebär att skyldigheten även ska omfatta rapporter som görs av ett clearingbolag. Syftet är att sprida kunskap och medvetenhet om penningtvätt och finansiering av terrorism men återkoppling behöver inte ske i enskilda fall.

Av 5 § framgår att Polismyndigheten är finansunderrättelseenhet vid tillämpning av artikel 32 i EU:s penningtvättsdirektiv. Det är finanspolissektionen som har den funktionen (32 § förordningen [2022:1718] med instruktion för Polismyndigheten).

Bestämmelsen är inte sekretessbrytande. Det innebär att uppgifter som omfattas av sekretess inte ska lämnas ut.

9 a § Ett clearingbolag eller den som tillhandahåller finansiell infrastruktur som avser omedelbara betalningar får inte för någon utomstående obehörigen röja att uppgifter har lämnats enligt 3 a eller 6 §. Detsamma gäller den som är verksam hos ett sådant företag.

Bestämmelser om ansvar för den som bryter mot tystnadsplikten enligt första stycket finns i 20 kap. 3 § brottsbalken.

Paragrafen innehåller bestämmelser om tystnadsplikt för vissa aktörer som inte är verksamhetsutövare. Övervägandena finns i avsnitt 4.3.

Ändringen i *första stycket* innebär att uppgifter som har lämnats av ett clearingbolag med stöd av 3 a § omfattas av tystnadsplikt (jfr 9 §). En sådan uppgift får dock lämnas om det inte är obehörigt. Det kan t.ex. inte

ses som obehörigt att lämna uppgifter till Polismyndigheten enligt 3 a § eller 6 §. Det kan inte heller ses som ett obehörigt röjande när ett clearingbolag lämnar uppgifter till en verksamhetsutövare som är beroende av bolagets tjänster, t.ex. när ett clearingbolag lämnar uppgifter till en bank om en viss betalning för att besvara en fråga från en myndighet. En verksamhetsutövare bör få tillgång till uppgifter i samma utsträckning som i dag, dvs. när det gäller verksamhetsutövarens egna kunder.

5 kap.

12 § Besked om att personuppgifter behandlas enligt 4 kap. 3 a eller 6 § får inte lämnas ut till den registrerade av

1. ett clearingbolag, eller
2. den som tillhandahåller finansiell infrastruktur som avser omedelbara betalningar.

Paragrafen innehåller bestämmelser om undantag från bestämmelserna i dataskyddsförordningen om den registrerades rätt att få viss information från den personuppgiftsansvarige. Övervägandena finns i avsnitt 4.3.

Ändringarna innebär att clearingbolag inte får lämna ut besked om att personuppgifter behandlas enligt 4 kap. 3 a § till den registrerade (jfr 7 §).

13 § Uppgift om att personuppgifter behandlas enligt 4 kap. 3 a eller 6 § får inte obehörigen röjas av någon som är verksam hos

1. ett clearingbolag,
2. den som tillhandahåller finansiell infrastruktur som avser omedelbara betalningar.

Ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken ska inte följa för den som bryter mot förbudet i första stycket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om tystnadsplikt. Övervägandena finns i avsnitt 4.3.

Ändringarna i *första stycket* innebär att den som är verksam hos ett clearingbolag inte obehörigen får röja att personuppgifter behandlas enligt 4 kap. 3 a § (jfr 11 §).

8 kap.

1 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. undantag för vissa speltjänster från tillämpning av lagen eller bestämmelser i den,
2. innehållet i och omfattningen av den allmänna riskbedömningen enligt 2 kap. 1 § och om faktorer som kan tyda på låg eller hög risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism,
3. undantag från kravet på dokumenterade riskbedömningar enligt 2 kap. 2 §,
4. riskklassificering av kunder enligt 2 kap. 3 §, inbegripet faktorer som kan tyda på låg eller hög risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism,
5. innehållet i och omfattningen av interna och gemensamma rutiner enligt 2 kap. 8 och 9 §§,
6. innehållet i rutiner för lämplighetsprövning enligt 2 kap. 13 §,

7. dokumentation av genomförda utbildningar och vilken information och utbildning som ska tillhandahållas anställda enligt 2 kap. 14 §,
8. nödvändiga åtgärder och rutiner enligt 2 kap. 15 § och 6 kap. 4 a §,
9. åtgärder för identitetskontroll enligt 3 kap. 7 och 8 §§,
10. vad som avses med förenklade åtgärder för kundkännedom och i vilka situationer som förenklade åtgärder är tillåtna enligt 3 kap. 15 §,
11. vad som avses med skärpta åtgärder för kundkännedom och i vilka situationer som skärpta åtgärder ska vidtas enligt 3 kap. 16 och 17 §§,
12. hur rapportering till Polismyndigheten ska göras enligt 4 kap. 3 och 3 a §§,
13. hur uppgifter ska lämnas enligt 4 kap. 6 §,
14. system för uppgiftslämning enligt 4 kap. 7 §,
15. bevarande av handlingar och uppgifter enligt 5 kap. 3 §,
16. förutsättningarna för förlängt bevarande av handlingar och uppgifter enligt 5 kap. 4 §,
17. innehållet i och omfattningen av rutiner för intern kontroll och modell-riskhantering enligt 6 kap. 1 §,
18. kriterierna för när funktioner som avses i 6 kap. 2 § första stycket ska inrättas samt de krav som ska gälla i fråga om funktionernas organisation, befogenheter och oberoende,
19. organisation, kompetens, befogenheter, funktion och oberoende för den centrala kontaktpunkten enligt 6 kap. 3 §,
20. det särskilda rapporteringssystemet enligt 6 kap. 4 §, och
21. skyldighet för verksamhetsutövare som avses i 1 kap. 2 § första stycket 1–13, 16, 17, 19, 20 och 22–24 att periodiskt eller på begäran lämna uppgifter om sin verksamhet, sina kunder och andra förhållanden som är nödvändiga för att tillsynsmyndigheter ska kunna bedöma den risk som kan förknippas med de verksamhetsutövare som står under tillsyn.

Paragrafen innehåller bemyndiganden. Övervägandena finns i avsnitt 4.4.

I *punkt 12* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om hur rapportering enligt 4 kap. 3 § (verksamhetsutövare) ska göras. Regeringen har i sin tur bemyndigat Polismyndigheten att meddela föreskrifter på området (19 § förordningen [2009:92] om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism). Sådana föreskrifter finns i Polismyndighetens föreskrifter (PMFS 2020:3) om rapportering och lämnande av uppgifter enligt lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Ändringen innebär att också rapporteringsskyldigheten för clearing-bolag omfattas av bemyndigandet

7.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden

1 kap.

3 § I fråga om europabolag och europakooperativ som har ett sådant förvaltnings-system som avses i artiklarna 39–42 i rådets förordning (EG) nr 2157/2001 av den 8 oktober 2001 om stadga för europabolag eller artiklarna 37–41 i rådets förordning (EG) nr 1435/2003 av den 22 juli 2003 om stadga för europeiska kooperativa föreningar (SCE-föreningar) ska det som sägs i följande bestämmelser i denna lag om styrelsen eller dess ledamöter tillämpas på tillsynsorganet eller dess ledamöter:

- 1 kap. 11 § om tystnadsplikt i fråga om värdepappersbolag,
- 1 kap. 13 § om meddelandeförbud,

– 3 kap. 1 § första stycket 5 och 12 kap. 2 § 4 om ledningsprövning,

– 9 kap. 45 § andra stycket 1 och femte stycket om kredit m.m. till styrelseledamot,

– 23 kap. 11 § om rätt för Finansinspektionen att sammankalla styrelsen och närvara vid sådant sammanträde och delta i överläggningarna, samt

– 25 kap. 4 § om återkallelse av tillstånd.

Av 16 § andra stycket och 22 § lagen (2004:575) om europabolag samt 21 § andra stycket och 26 § lagen (2006:595) om europakooperativ framgår att de i första stycket angivna bestämmelserna om styrelsen eller dess ledamöter ska tillämpas också på ett europabolags eller ett europakooperativs lednings- eller förvaltningsorgan eller dess ledamöter.

Paragrafen innehåller bestämmelser om europabolag och europakooperativ.

Lagen (2024:114) om clearing och avveckling av betalningar, som träder i kraft den 1 juli 2024, ersätter 19 kap. (prop. 2023/24:8, bet. 2023/24:FiU15, rskr. 2023/24:135). Ändringen i *första stycket tredje strecksatsen* – som har rättelsekaraktär – innebär att hänvisningen till 19 kap. tas bort.

25 kap.

4 § Om någon som ingår i styrelsen för ett värdepappersbolag, en börs eller en leverantör av datarapporterings tjänster som Finansinspektionen har tillsyn över eller är verkställande direktör inte uppfyller de krav som anges i 3 kap. 1 § första stycket 5 och 12 kap. 2 § 4 och artikel 27f i förordningen om marknader för finansiella instrument, ska Finansinspektionen återkalla företagets tillstånd. Detta får dock göras bara om inspektionen först har beslutat att påtala för företaget att personen eller personerna inte uppfyller kraven och om denne eller dessa, sedan en av inspektionen bestämd tid om högst tre månader har gått, fortfarande finns kvar i styrelsen eller som verkställande direktör.

Första stycket gäller också om styrelsen i sin helhet inte uppfyller de krav som anges i 3 kap. 1 § 6 och 12 kap. 2 § 5 och artikel 27f i förordningen om marknader för finansiella instrument.

I stället för att återkalla tillståndet, får Finansinspektionen besluta att en styrelseledamot eller verkställande direktör inte längre får vara det. Inspektionen får då förordna en ersättare. Ersättarens uppdrag gäller till dess företaget har utsett en ny styrelseledamot eller verkställande direktör.

Det som sägs i första och tredje styckena om verkställande direktör ska tillämpas även på en ställföreträdare för verkställande direktör.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ingripanden.

Ändringen i *första stycket* – som har rättelsekaraktär – innebär att hänvisningen till 19 kap. tas bort, se författningskommentaren till 1 kap. 3 §.